

Література

1. Волков С. В. Русский офицерский корпус / С.Волков. – М.: Воениздат, 1993. – 368 с.
2. Галушко Ю., Колесников А. Школа Российского офицерства / Ю. Галушко. – М.: Знание, 1993. – 321 с.
3. Каменев А.И. История подготовки офицерских кадров в России / А.И. Каменев. – М.: Наука, 1990. – 247 с.
4. Машкин Н.А. Высшая военная школа Российской империи XIX – начала XX века: Автореф. дис...канд. ист. наук 07.00.02 – Отечественная история. – М., 1973. – 57 с.
5. Михайлов А.А. Руководство военным образованием в России во второй половине XIX – начале XX веков //А.А.Михайлов. – Псков: 1999. – 243 с.
6. Морозов С.Д. Военное образование в России на рубеже XIX–XX вв./ С.Д. Морозов // Военно-исторический журнал. – 1998, № 5. – С.82 – 91
7. Журавлёв А. Ю. Подготовка обер-офицерского состава русской армии в юнкерских военных училищах второй половины XIX - начала XX в. : дис. ... канд. ист. наук: 07.00.02 / А.Ю. Журавлёв. – СПб., 2008. – 322 с.
8. Воробьева А.Ю. Российские юнкера, 1864 – 1917. История военных училищ / А.Ю. Воробьева. – М.: Астрель, 2002. – 61 с.
9. Теремов О.В. А.И. Деникин против канцелярщины, показухи и произвола / О. В. Теремов // Военно-исторический журнал. – 1994, № 2. – С. 90 – 94
10. Карпущенко С.В. Быт русской армии XVIII – начала XX века / С.В. Карпущенко. – М.: Воениздат, 1999. – 366 с.
11. Леонов О.С., Ульянов И.П. Регулярная пехота 1855-1918 / О.С. Леонов – М.: АСТ–ЛТД, 1998. – 623 с.
12. Первухин Д. В. Организация и деятельность полковых судов в Вооруженных Силах России с 1867 по 1921 год: Дис. ... канд. юрид. наук 12.00.01.– теория права и государства; история права и государства; история правовых иполитических учений. – М., 2000. – 210 с.
13. Бегунова А.И. Русская кавалерия в русско - турецкой войне 1877 – 78 гг. / А.И. Бегунова // Сержант. –1999, № 12. – С. 3–13
14. Прищепа С.В. Русская пехота в русско - турецкой войне 1877 – 78 гг. / С.В. Прищепа // Сержант. – 1999, № 10. – С. 3 –12
15. Королёв М. А. Преобразование армии и флота Российской империи в контексте военных реформ (вторая половина XIX – начало XX вв.): Дис... канд. історичних наук 07.00.02: Отечественная история / М. А. Королёв.–М., 2009. – 214 с.

УДК 630*2(477.62)"18/19"

Новікова С.В., кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри історичних дисциплін

ЛІСОРОЗВЕДЕННЯ НА ТЕРИТОРІЇ МАРІУПОЛЬСЬКОГО ПОВІТУ (XIX – ПОЧАТОК XX ст.)

У 2018 р. виповнюється 175 років Великоанадольському лісу, який вважається першим у Російській імперії штучно створеним у степових умовах лісовим масивом. Заснований відомим лісоводом В. фон Граффом, він став важливим чинником у розвитку сільського господарства краю, захищаючи прилеглі землі від посух, пилових бур, неврожаїв, поліпшуючи клімат та умови життя і праці людей. Враховуючи це, досвід лісорозведення у Приазов'ї є важливим для сучасного життя нашого краю.

Ліси традиційно були однією з важливих статей прибутку в економіці Російської імперії. Вони давали дрова, різноманітні будівельні та хімічні матеріали, що використовувалися не тільки у межах країни, а й експортувалися за кордон. Ліси знаходилися у власності держави (казенні), імператорської родини (удільні), імператора (кабінетські), різних державних установ (відомчі) та приватних осіб. Усі вони, крім приватних, управлялися лісничими – офіцерами Окремого корпусу лісничих або

чиновниками відповідних міністерств. Ще з початку ХІХ ст. їх готували як фахівців зі спеціальною вищою освітою, а з 1830-х рр. для цього стали створювати спеціальні навчальні заклади. Враховуючи важливе стратегічне значення лісової галузі, сформований у 1839 р. Корпус лісничих мав подвійне підпорядкування: входив до складу цивільного Лісового департаменту та водночас був військовою частиною. Саме тому службовці корпусу носили військову форму і зброю, мали військові звання та відзнаки.

Очолював організацію інспектор Корпусу, якому підпорядковувалися губернські лісничі. Їм підпорядковувалися окружні лісничі, а цим останнім – підлісничі або кондуктори. Вони отримували освіту у спеціальних середніх навчальних закладах і займалися охороною та розведенням лісів. У підпорядкуванні кондукторів знаходилася лісова сторожа на місцях – лісники та об'їждчики [1].

У 1840-х рр. у державі виникла ідея розширення земель, придатних для землеробства, за рахунок використання посушливих українських степів. Але реалізувати її було дуже складно через несприятливі кліматичні умови. Захищати придатні для землеробства території від згубних степових суховіїв повинна була потужна система лісових насаджень. Втілювати в життя цей задум було доручено Віктору Єгоровичу фон Граффу, випускникові Санкт-Петербурзького лісового і межового інституту, який за завданням Лісового Департаменту Міністерства державних маєтностей повинен був випробувати можливість створення штучних лісових насаджень у безводних степах Приазов'я [2].

23 листопада 1843 р. В. фон Граффом було вибрано місце під показову лісову посадку – Великоанадольська пустка у верхів'ях річки Кашлагач. 1843 р. став роком створення Великоанадольського лісу. Одночасно Віктор Єгорович створює першу у Російській імперії Великоанадольську нижчу школу лісових кондукторів, призначену для виховання фахівців степового «древовозращення». Спочатку у ній навчалися лише п'ять хлопчиків, обраних В. фон Граффом з дітей місцевих селян. За 23 роки існування в школі було підготовлено 170 лісників. Про рівень їх освіти можна скласти уяву з того, що перші 10 лісників навчалися 13 років (перший випуск відбувся у 1857 р.), фахівці другого випуску – 11 років, а у 1857 р. було встановлено 4-річний термін навчання, у тому числі 1 рік – тільки для практичних робіт у лісництві. Узявши за зразок методу навчання у вищих лісових школах, В. фон Графф побудував систему викладання на військовий лад: починаючи від військового обмундирування і закінчуючи привласненням випускникам школи військових чинів. Така форма навчання проіснувала в школі до 1917 р. Школа була названа на його честь у 1910 р. [3, с.53]

За час свого існування школа пережила немало перетворень: з переведенням В. фон Граффа до Петербурга пов'язано перше закриття школи в 1866 р. (останній набір відбувся у 1863 р.). В середині 1860-х рр., після закриття школи, лісництво було перетворене в зразкове, його бюджет і штат скорочений втричі. У 1870-х рр. новий завідувач лісництвом Людвіг Барк зумів знову зацікавити Лісовий Департамент в степовому лісорозведенні, внаслідок чого фінансування лісництва і площі лісокультурних робіт були збільшені, а лісорозведенням почали займатися інші казенні степові лісництва. З 1888 р. у Великоанадольському лісництві знов була відкрита нижча школа лісників з 2-річним терміном навчання, яка проіснувала до 1917 р. Її вихованці працювали у Катеринославській, Київській, Полтавській, Самарській, Саратовській, Таврійській, Херсонській, Харківській, Астраханській губерніях, а також Бесарабській області. Більшість з них складала екзамени на звання кондуктора і працювали лісниками [4].

В. фон Графф розробив цілий комплекс агротехнічних заходів по розведенню лісів у степу, замовляв насіння майже у всіх губерніях європейської частини країни, започаткував вирощування 55 порід дерев та кущів, відкрив багато нових рослин, створив два постійних розплідники, тимчасові школи лісових дерев, постійні школи фруктових дерев, город аптечних рослин, квітник, парк, фруктовий сад та багато ін. Населенню краю протягом 1847 – 1866 рр. було відпущено, переважно безкоштовно, більше 1,7 млн. саджанців. В. фон Графф також зібрав велику бібліотеку та створив музей при лісництві. Зібраний ним великий

гербарій рослин Великоанадольського степу демонструвався на Всеросійській промисловій виставці 1872 р. у Москві. У 1850 – 1852 рр. у лісництві було побудовано метеорологічну обсерваторію, забезпечену повним комплектом метеорологічного обладнання, яка допомагала В. фон Граффу у його нелегкій роботі [2].

За дорученням Лісового департаменту В. фон Графф у 1848 р. обстежив стан лісорозведення на півдні Російської імперії та склав план його розвитку на наступний час. Цей план був схвалений у 1850 р. Також він розробив інструкції до проведення робіт при степовому лісорозведенні та по управлінню учбовими степовими лісництвами. За його сприянням були посилені роботи у Бердянському, Бендерському та Аккерманському зразкових лісництвах, а також на багатьох плантаціях південних губерній країни. Допомогали В. фон Граффу у цій важливій справі міністр державних маєтностей П. Кисельов, директор Лісового департаменту М. Ламздорф, директор Департаменту сільського господарства О. Левшин, відомі лісоводи Ф. Арнольд, І. Войнюков, Е. Петерсон та багато ін. [2].

Новий завідувач лісництва Людвіг Барк (1867 – 1879 рр.) домігся від Лісового департаменту збільшення фінансування, завдяки чому зросли площі лісокультурних робіт і лісорозведенням стали займатися інші державні лісництва Катеринославської губернії. У 1873 р. за відомостями Лісового департаменту Великоанадольське лісництво з відділеннями займало площу у 273 дес. і вважалося основою для переходу від дослідних робіт до істотного розведення лісів у південних степах країни.

У 1892 – 1898 рр. Великоанадольське лісництво стало одним з дослідних майданчиків Особливої експедиції Лісового Департаменту по випробуванню і обліку різних способів і прийомів лісового і водного господарства в степах Росії під керівництвом відомого географа та ґрунтознавця професора В. Докучаєва. За його ініціативою було виділено три науково-дослідні пункти: Великоанадольський, Деркульський і Кам'яностеповий. На основі Великоанадольського пункту було створено Маріупольське дослідне лісництво. У складі Особливої експедиції в лісництві працювали: лісовод, ґрунтознавець і геоботанік Г. Висоцький; геолог, гідролог і ґрунтознавець П. Отоцький та ін. У 1894 – 1919 рр. у школі працював викладачем, а потім завідувачем школи та лісництва Микола Дахнов – видатний вітчизняний лісовод та садівник [3, с. 60].

У 1908 році у Великоанадолі відбувся черговий з'їзд діячів степового лісорозведення. Г. Висоцький, що обстежив майже усі степові лісництва, зробив ґрунтовну доповідь, на підставі якої з'їзд прийняв рішення створювати ліс у степу тільки за деревно-чагарниковим типом, а в кращих місцях – за деревно-тіньовим типом. Саме у цей час була проведена інвентаризація лісу, значно збільшилися його площі, відновлювалися насадження, що усихають.

Таким чином, досвід лісорозведення на території Маріупольського повіту у ХІХ – на початку ХХ ст. мав істотний вплив на справу поширення лісів у південних губерніях Російської імперії, сприяв формуванню великої кількості досвідчених фахівців степового лісорозведення та розвитку окремого напрямку професійної освіти, призвів до значного покращення умов проживання і господарської діяльності місцевого населення.

Література

1. Коковцов, Д. Н. Устав лесной (Свод законов т. 8, ч. 1), дополненный и измененный по продолжением 1863, 1864, 1868, 1860, 1871 и 1872 гг. и позднейшим узаконениям / сост. Д. Коковцов. – СПб.: Изд-во А. Ф. Девриен, 1876. -VIII, 545 с.
2. Фон Графф Виктор Егорович [Электронный ресурс] // Жизнеописание выдающихся деятелей лесного хозяйства России. Век девятнадцатый. – Режим доступа: http://www.lesnyk.ru/vek19_7.html. - Назва з екрану
3. Федотова А.А. Велико-Анадольское лесничество и создание лесного опытного дела в России (1840 – начало 1890х гг.) /А.А. Федотова, М.В. Лоскутова // Известия РГО. - 2013. - Т. 145. - № 6. - С. 52-65

4. Подвиг. К 190-летию со дня рождения В.Е. фон Граффа [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.lesopromyshlennik.ru/business/graff.html>. – Назва з екрану.

5. Лисовенко Н. Подпоручик корпуса лесничих [Електронний ресурс] / Н. Лисовенко. – Режим доступу: <http://www.forestforum.ru/viewtopic.php?f=9&t=4565>. – Назва з екрану.

6. Великоанадольский лес [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://donbass.name/letopis/1453-velikoanadolskij-les.html>. – Назва з екрану.

УДК 001.814.001.33"157/164":271.5 (4-11)(043)

Папазова А.В., кандидат історичних дисциплін, доцент, доцент кафедри історичних дисциплін

АКТОВІ ТА ДІЛОВОДНІ ДЖЕРЕЛА З ІСТОРІЇ ДІЯЛЬНІСТЬ ОРДЕНУ ЄЗУЇТІВ У СХІДНОСЛОВ'ЯНСЬКОМУ РЕГІОНІ В ОСТАННІЙ ТРЕТИНІ XVI – ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ XVII СТ.

У зв'язку з активним процесом інтеграції України у загальноєвропейську спільноту, значний інтерес викликає діяльність ордену єзуїтів у східнослов'янському регіоні в останній третині XVI – першій половині XVII ст. Товариство Ісуса була провідником європейських цінностей в українські землі. Однак, джерела, які висвітлюють проблему, докладно не вивчені, не має належного уявлення про орден, його цілі, методи й результати діяльності, а тим більше про те, що найбільш важливо – про вплив єзуїтів на історичний процес. Тому так важливо розглянути можливості щодо різних видів джерел, передусім, актових та діловодних.

Мета публікації – проаналізувати інформативні можливості актових та діловодних документів щодо історії діяльності ордену єзуїтів у східнослов'янському регіоні в останній третині XVI – першій половині XVII ст.

Джерельну базу проблеми вивчало не так багато дослідників, а предметом спеціального вивчення зазначена проблема майже зовсім не була. Є окремі поодинокі статті чи частини праць, що торкаються певної частини регіону чи сфери роботи Товариства [1-3].

Найбільш важливими серед усіх джерел є актові та діловодні документи, які належали урядам держав східнослов'янського регіону: Речі Посполитої й Московського царства. Джерела даної категорії складають наступні підгрупи: королівські й царські акти, документи державних установ і відомств, документи державних діячів, діловодна документація, судово-слідчі джерела та діловодні джерела фінансово-економічного призначення.

Королівські акти уряду Речі Посполитої дозволяють довідатися, як і які дома створив орден, яке матеріальне забезпечення їм надавалося з королівської скарбниці. Наприклад, спеціальними грамотами король Стефан Баторій подарував єзуїтам кілька сіл [4, 5].

Королівські грамоти показують ставлення владних структур і ступінь їхньої участі у підтримці унії католицької й православної церков. Наприклад, секретна грамота короля Сигізмунда III від 18 травня 1592 року хвалить єпископів, згодних з унією [6].

Королівські документи дозволяють робити висновки про становище ордену в країні, його вплив на королів. Це ілюструється королівським декретом від 1584 р. [7]. Документи доводять, що саме Сигізмунд III був найбільш прихильний до ордену. Він неодноразово писав листи до магістрату міста Львова про забезпечення допомоги ордену в місті [8].

Документи уряду Московського царства щодо ордену пов'язані тільки з деякими епізодами його діяльності в державі в досліджуваній період. Це, насамперед, грамоти, інструкції, накази, листи розпорядження Івана IV Грозного, які відносяться до зустрічі, забезпечення пересування папського посла А. Поссевіно [9], реалізації Ям-Запольського перемир'я й посередництва в цій справі римської курії та єзуїтів [10]. Зазначені документи добре вивчені в російській історіографії [11], вони важливі для створення всебічного уявлення про діяльність ордену в регіоні.

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
НАУКИ ТА ОСВІТИ**

**Збірник матеріалів
XX підсумкової науково-практичної конференції
викладачів**

02 лютого 2018 року

*За загальною редакцією
члена-кореспондента НАПН України, доктора політичних наук, професора,
К.В. Балабанова*

МАРІУПОЛЬ – 2018

УДК 061.3 (063)

ББК 94.3я 431

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ ТА ОСВІТИ: Збірник матеріалів XX підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ / За заг. ред. К.В. Балабанова. – Маріуполь: МДУ, 2018. – 368 арк.

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет вченою радою Маріупольського державного університету (протокол №8 від 28.02.2018)

Редакційна колегія:

Голова – Балабанов К.В., доктор політичних наук, професор

*Члени
редколегії:* Булатова О.В., д.е.н., проф.; Безчотнікова С.В., д.філол.н., проф.; Лисак В.Ф. д.і.н., проф.; Омельченко В.Я., д.е.н., проф.; Павленко О.Г., д.філол.н., доц.; Романцов В.М. д.і.н., проф.; Слющинський Б.В., д.соц.н., проф.; Толпежников Р.О., д.е.н., доц.; Чентуков Ю.І., д.е.н., проф.; Шепітько С.В., к.філол.н., проф.

Збірник містить матеріали XX підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ, яка відбулася 02 лютого 2018 року в Маріупольському державному університеті.

У матеріалах висвітлені актуальні проблеми розвитку міжнародних відносин та зовнішньої політики, філософії та соціології, історії, економіки та менеджменту, права, літературознавства і культурології, філології, методики викладання, педагогіки та психології.

Видання адресоване науковцям, викладачам, аспірантам та студентам, а також усім, хто цікавиться сучасними проблемами науки та освіти.

***Редакція не несе відповідальності за авторський стиль праць,
опублікованих у збірнику***

© Маріупольський державний університет

Мельников Е.О. ВИСВІТЛЕННЯ ПИТАННЯ РЕФОРМУВАННЯ ВІЙСЬКОВИХ ОКРУГІВ НА УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТ. У РОСІЙСЬКІЙ ІСТОРИОГРАФІІ	110
Новікова С.В. ЛІСОРозВЕДЕННЯ НА ТЕРИТОРІЇ МАРІУПОЛЬСЬКОГО ПОВІТУ (ХІХ – ПОЧАТОК ХХ СТ.)	113
Папазова А.В. АКТОВІ ТА ДІЛОВОДНІ ДЖЕРЕЛА З ІСТОРИЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРДЕНУ ЄЗУЇТІВ У СХІДНОСЛОВ'ЯНСЬКОМУ РЕГІОНІ В ОСТАННІЙ ТРЕТИНІ ХVІ – ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ ХVІІ СТ.	116
Романцов В.М. УКРАЇНСЬКИЙ РУХ І РЕВОЛЮЦІЙНИЙ ПРОЦЕС У МАРІУПОЛІ НА ВЕСНІ 1917 Р.	118
Тарасов С.В. К ВОПРОСУ О ЧИСЛЕННОСТІ АРМІЇ КАРЛА ХІІ ПОД ПОЛТАВОЮ	121
Шипік Н.Ф. МОБІЛІЗАЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМ ЗАЛУЧЕННЯ РОБОЧОЇ СИЛИ ДО ПІДПРИЄМСТВ ВАЖКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ У 1943-1945 РР	124

СЕКЦІЯ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН ТА СВІТОВОГО ПОЛІТИЧНОГО ПРОЦЕСУ

Бушуєв Г.О. ПРОБЛЕМА ТИПОЛОГІЗАЦІЇ НЕДЕРЖАВНИХ АНАЛІТИЧНИХ ЦЕНТРІВ.....	128
Гаврилова Н.В. УРУГВАЙ В СИСТЕМІ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН В ЛАТИНСЬКІЙ АМЕРИЦІ	130
Гільченко О.Л. ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНИХ ЗАГРОЗ МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ В РАМКАХ ЄС	133
Грінько О.І. ПОНЯТТЯ «РЕГІОНАЛІЗАЦІЯ»: ТРАКТУВАННЯ ТА ПІДХОДИ У СУЧАСНІЙ ІСТОРИОГРАФІІ	137
Константинова Ю.В. КИТАЙСЬКО-КУБІНСЬКІ ВІДНОСИНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ.....	139
Парлюк В.І. МОЛОДІЖНІ ОСЕРЕДКИ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ АВСТРІЇ.....	142
Татай Е.О. ВІДМІННІСТЬ ПОГЛЯДІВ Р. ПАТНЕМА ТА Ф. ФУКУЯМИ НА ГРОМАДСЬКУ АКТИВНІСТЬ У КОНЦЕПЦІЇ СОЦІАЛЬНОГО КАПІТАЛУ.....	145
Трофименко А.В. ОСНОВНІ ПРАВА ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ.....	147
Трофименко М.В. ДОСВІД ПУБЛІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ НОРВЕГІЇ.....	150
Черепченко О.О. РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКА ВІЙНА В КОНТЕКСТІ РЕГІОНАЛЬНОГО ВИМІРУ	156
Ясірова Ю.Ф. ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИЙ КУРС ПАРТІЇ ДЕМОКРАТИЧНИЙ ЗБІР / ДІСІ (РЕСПУБЛІКА КІПР)	160

СЕКЦІЯ

ІСТОРИЯ, ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА З ПИТАНЬ ДОКУМЕНТОЗНАВСТВА ТА КУЛЬТУРОЛОГІЇ

Кригіна О.В. ГЕНЕАЛОГІЧНІ ДЖЕРЕЛА У ДОСЛІДЖЕННЯХ ІСТОРИЇ РОДИНИ.....	163
Кудлай В.О. РОЗВИТОК ЦИФРОВОЇ ГРАМОТНОСТІ ОСОБИСТОСТІ ЯК ЧИННИК СТАЛОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА	165
Нікольченко Ю.М. ВИРОБИ ЮВЕЛІРНОГО МИСТЕЦТВА З ЛІТОПИСНОГО ДОРОГОБУЖА	167
Орехова С.Є. НЕСКУЧНЕНСЬКА САДИБА – КУЛЬТУРНИЙ ОСЕРЕДОК МАРІУПОЛЬСЬКОГО ПОВІТУ ХІХ СТ.	170
Петрова І.О., Тімотіна Д.О. ПОРЯДОК РОБОТИ З ЕЛЕКТРОННИМИ ПЕТИЦІЯМИ НА ОФІЦІЙНОМУ ВЕБ-РЕСУРСІ ПАРЛАМЕНТУ АВСТРАЛІЇ «HOUSE OF REPRESENTATIVES PETITIONS»	172
Рябуха Ю.В. СИСТЕМА ДІЛОВОДСТВА В ЄГИПТІ ПТОЛОМЕЇВ.....	174
Сабадаш Ю.С. ГУМАНІСТИЧНА СКЛАДОВА ФІЛОСОФІЇ Н. МАКІАВЕЛЛІ.....	175